

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta (HE 171/2022 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Emmi Simonen, liikenne- ja viestintäministeriö
- lainsäädäntöneuvos Heini Färkkilä, oikeusministeriö
- budjettineuvos Kati Jussila, valtiovarainministeriö
- johtava asiantuntija Kimmo Pylväs, Liikenne- ja viestintävirasto
- erityisasiantuntija Matti Kurth, Liikenne- ja viestintävirasto
- erityisasiantuntija Jussi Pääkkönen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- toimitusjohtaja Juha Kenraali, Suomen Autokierrätys Oy
- toimitusjohtaja Pekka Rissa, Autoalan Keskusliitto ry
- toimitusjohtaja Tero Kallio, Autotuojat ja -teollisuus ry
- yhteiskuntasuhteiden päällikkö Janne Kojo, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry
- laki- ja neuvontapalveluiden päällikkö Jenni Salonen, Suomen Taksiliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Luonnonvarakeskus
- Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta
- Suomen ympäristökeskus
- Gasum Oy
- StepOne Tech Oy
- Autoliitto ry
- Etanoliautoilijat ry
- Invalidiliitto ry
- Logistiikkayritysten Liitto ry
- Suomen Biokierto ja Biokaasu ry

Valiokunnan mietintö LiVM 11/2022 vp

- Suomen Kaasuyhdistys ry
- Sähköinen liikenne ry
- Teknologiateollisuus ry
- Älykkään liikenteen verkosto - ITS Finland ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Pyöräliitto

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaisesta tukemisesta annettua lakia. Esityksen mukaan pakettiautojen ja kuorma-autojen hankintatukien hakuajat jatkuisivat 31.12.2024 saakka ja täyssähköautojen hankintatukien ja muuntotuen haku-aika lyhenisi 31.12.2022 saakka. Lisäksi lain voimassaoloaika jatkuisi 31.12.2026 saakka. Lisäksi ehdotetaan, että sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta ja kaasukäyttöisen kuorma-auton hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- tai etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain nojalla haettu täyssähköauton hankintatukihakemus käsiteltäisiin loppuun voimassa olevan lain mukaan.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

(1) Vähäpäästöisten ajoneuvojen hankinta- ja muuntotukien tavoitteena on uudistaa ajoneuvokantaa nykyistä vähäpäästöisemmäksi, millä voidaan vähentää liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä. Asiantuntijakuulemisessa on pidetty tärkeänä, että hankintatukien osalta hakuajat vastaavat myönnettyjen määrärahojen mitoitusta. Toisaalta on tuotu esille, että täyssähköautojen hankinnan tukemista tulisi jatkaa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan täyssähköautojen hankintatukiohjelman päättymisellä arvioidaan kuitenkin olevan tässä vaiheessa vain vähäisiä vaikutuksia täyssähköautojen markkinoihin, sillä markkinoille on muodostunut globaalisti ylikysyntää.

(2) Sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintaan tai muuntamisen tukemiseen ei ole esitetty määrärahaa vuodelle 2023, joten esitetty hakuajan lyhentäminen on valiokunnan käsityksen mukaan tarkoituksenmukaista hakumenettelyn selkeyden vuoksi tässä vaiheessa. Valiokunta kiinnittää kuitenkin samalla huomiota siihen, että Suomi on monia muita maita jäljessä sähköautojen leiytymisessä. Tästä syystä lähivuosina voi olla tarpeen palata ajoneuvojen hankintojen tukimenetelyihin.

Valiokunnan mietintö LiVM 11/2022 vp

(3) Kuorma-autojen ja pakettiautojen hankintatuilla on tarkoitus edistää sähköllä ja kaasulla toimivien ajoneuvojen houkuttelevuutta ja kysyntää. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esitetty hankintatukien jatko on erittäin tervetullut kuljetusalalle, sillä käyttövoimamuutos raskaassa kalustossa vaatii enemmän aikaa ja investointeja kuin kevyemmässä henkilöautokalustossa. Kaasu- ja sähkökäyttöisten paketti- ja kuorma-autojen hankintojen tukeminen vähentää selkeästi myös liikenteen kasvihuonepäästöjä, koska kyseisillä ajoneuvoilla ajetaan keskimäärin enemmän kuin henkilöautoilla ja myös näiden ajoneuvojen polttoaineen kulutus on henkilöautoja suurempi.

Vedyn käyttöönoton edistäminen

(4) Asiantuntijakuulemisessa on korostettu, että ohjauskeinojen kestävämpiin vaihtoehtoihin käyttövoimiin siirtymiseksi tulisi olla mahdollisimman teknologianeutraaleja. Saadun selvityksen mukaan tällä hetkellä sähkö- ja kaasukäyttöiset ajoneuvot edustavat valtaosaa vaihtoehtoisista käyttövoimista, mutta on ennakoitu, että vetykäyttöiset polttokennoajoneuvot yleistyvät automarkkinoilla vähitellen 2030-lukua lähestyttäessä. Asiantuntijakuulemisessa on esitetty hankintatuen myöntämistä vetykäyttöisille paketti- ja kuorma-autoille ja ladattaville hybridikuorma-autoille, joita on tulossa markkinoille lähivuosina ja jotka laajentaisivat valikoimassa olevia vähäpäästöisiä teknologiavaihtoehtoja. Saadun selvityksen mukaan vetykäyttöisiä automalleja on markkinoilla vasta muutamia ja vetyautoille ei ole syntynyt laajaa markkinaa, koska vedylle ei vielä ole kattavaa jakeluverkkoa. Tulevaisuudessa vetyautojen määrän kuitenkin ennakoidaan kasvavan ja Suomeenkin ennakoidaan rekisteröitävän vetykuorma-autoja jo lähivuosina.

(5) Asiantuntijakuulemisen mukaan erityisesti raskaassa tavaraliikenteessä suurilla massoilla ja pitkillä etäisyyksillä vetyä käyttävästä polttokennoteknologiasta voi muodostua merkittävä käyttövoimaratkaisu tulevaisuudessa. Valiokunta katsoo, että myös kehittymässä olevien käyttövoimateknologioiden kehittymistä tulisi pyrkiä tukemaan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan liikenne- ja viestintäministeriössä on käynnistetty selvitys vetyajoneuvojen markkinoiden kehittämisestä.

(6) Valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, jonka mukaan

eduskunta edellyttää, että vedyn edistämiseen yhtenä liikenteen käyttövoimana etsitään jatkossa toimivia ja tehokkaita ohjauskeinoja sekä kansallisella että EU-tasolla.

Jakeluinfrastruktuurin tukeminen

(7) Käytännössä kaikki uudet vaihtoehtoiset liikenteen käyttövoimat vaativat merkittäviä panostuksia energian jakeluinfrastruktuuriin, joko lataus- tai tankkausverkostoon. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että ajoneuvojen hankintatukien rinnalla tulisikin merkittävästi panostaa kattavaan lataus- ja tankkausverkostoon, jotta vaihtoehtoisilla käyttövoimilla toimivaan kalustoon uskalletaan lähteä laajassa mittakaavassa investoimaan. Valiokunta yhtyy tähän näkemykseen ja toteaa, että lataus- ja tankkausverkoston kehittämisen edistämiseen on välttämätöntä löytää jatkossa tehokkaita keinoja.

Valiokunnan mietintö LiVM 11/2022 vp

Eräitä muita näkökohtia

(8) Asiantuntijakuulemisessa on myös tuotu näkemyksenä esille, että taksiautolla ajetaan vuosittain merkittävästi suurempia ajosuoritteita kuin yksityiskäyttöisellä henkilöautolla. Taksiautoille suunnatulla hankintatuella voisi siten olla merkittävästi yksityisajoneuvoja suurempi kasvi-huonepäästöjen alenema. Autojen käyttöaika taksiliikenteessä on lyhyt, ja ajoneuvot tulevat siten nopeasti myös käytettyjen ajoneuvojen markkinoille.

(9) Fossiilittoman liikenteen tiekartan tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti puolittaa tie-liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä. Valiokunta painottaa, että on erittäin tärkeää, että osoitetut määrärahat vastaavat jatkossa fossiilittoman liikenteen tiekartassa hankintatuille asetettuja tavoitteita.

Vaikutusten arvioiminen

(10) Valiokunta korostaa, että hankintatukien vaikutuksia on välttämätöntä seurata mahdollisia tulevia päätöksiä ajatellen mm. siltä kannalta, missä määrin myönnetyt hankintatuet mahdollisesti nostavat hintoja ja missä määrin hankinnat ovat lisääntyneet tukien ansiosta.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Teknisluonteiset korjaukset. Valiokunta on tehnyt teknisen korjauksen lain johtolauseeseen sekä pieniä lakiteknisii korjauksia lain 3—6 §:ään.

3 §. Täyssähköauton hankintatuen myöntämisen edellytykset. Valiokunta ehdottaa saamansa selvityksen perusteella, että pykälän 1 momentista poistetaan säännös, jonka mukaan hankintatuki voidaan myöntää myös sellaiselle luonnolliselle henkilölle, joka on vuonna 2021 ostanut tai sitoutunut vähintään kolmeksi vuodeksi vuokraamaan sähkökäyttöisen henkilöauton ja on hakenut hankintatukea sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta ja kaasukäyttöisen kuorma-auton hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- tai etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain (971/2017) mukaan. Muutos johtuu siitä, että 23 §:n voimaantulosäännökseen tehtävien muutosten perusteella vanhan jo kumotun lain (971/2017) aikana tehtyihin hakemuksiin sovelletaan vanhaa lakia (971/2017).

23 §. Voimaantulo. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että 1.1.2022 kumotun lain (971/2017) nojalla haetut täyssähköauton hankintatukihakemukset käsiteltäisiin loppuun voimassa olevan lain (1289/2021) mukaan.

Liikenne- ja viestintävaliokunta yhtyy kuitenkin oikeusministeriön näkemykseen siitä, että vanhan lain nojalla tukea hakeneiden yhdenmukaisen kohtelun ja hakemuksen käsittelyn asianmukaisuuden vuoksi on tarpeen, että kaikkiin vuoden 2017 lain nojalla vireille tullessiin hakemuksiin sovelletaan kokonaisuudessaan vuoden 2017 lakia (971/2017).

Valiokunta ehdottaa näin ollen ja saamansa selvityksen perusteella, että pykälän 2 momenttiin lisätään säännös, jonka mukaan tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan hakemukseen sovel-

Valiokunnan mietintö LiVM 11/2022 vp

letaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Kyseinen muutos kohdistuu lain 1289/2021 voimaantulosäännökseen, ja sillä korvattaisiin lain 1289/2021 23 §:n voimaantulosäännöksen 3 momentin säännös, jonka mukaan ennen tämän lain voimaantuloa haetun tuen käytössä ja käytön valvonnassa, palauttamisessa ja takaisinperinnässä sekä sitä koskevassa muutoksenhaussa noudatetaan kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä sekä tukipäätöksessä asetettuja ehtoja. Muutoksella selvennettäisiin sitä, että vanhan ja jo kumotun lain (971/2017) aikana tehdyt hakemukset käsitellään loppuun lain 971/2017 säännöksiä noudattaen.

Valiokunta katsoo näin ollen, että kaikkien vanhan lain 971/2017 aikana hankintatukia hakeneiden henkilöiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi on ensiarvoisen tärkeää, että kaikki vanhan lain aikana jätetyt hankintatukihakemukset käsitellään vanhan lain 971/2017 mukaisesti. Valiokunta toteaa selkeyden vuoksi, että jo kumotun lain voimassaolon päättymispäivällä ei ole lakiteknisesti merkitystä. Siten valiokunta katsoo, että se seikka, että vanhan lain 971/2017 voimassaolon päättymispäivä oli kyseisen lain 14 §:n 1 momentin mukaan 31. päivä joulukuuta 2022, ei ole merkityksellinen lain tulkinnan näkökulmasta, sillä laki kumottiin voimassa olevalla lailla 1289/2021. Edellä mainitun perusteella ja selkeyden vuoksi valiokunta myös katsoo, että hankintatuen myöntämisen edellytyksenä ei vanhan lain 971/2017 mukaan ole se, että vanhan lain 971/2017 nojalla vireille tulleen hankintatukihakemuksen kohteena oleva ajoneuvo ensirekisteröitäisiin 31. päivään joulukuuta 2022 mennessä.

Valiokunnan Liikenne- ja viestintävirastolta saaman vahvistuksen mukaan nyt ehdotettavilla muutoksilla vanhan lain (971/2017) voimassaolon aikana vireille laitettut hakemukset voidaan käsitellä lain 971/2017 perusteella. Vahvistuksen mukaan edellytysten täyttyessä tuet voidaan myöntää lain 971/2017 mukaisesti sen säännöksiä noudattaen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vanhan lain (971/2017) aikana haettuja täyssähköautojen hankintatukia on yhteensä vireillä 744 kappaletta, joka vastaa yhteensä 1,5 miljoonan euron varattua määrärahaa. Haettuja kaasukuorma-autojen hankintatukia, joiden osalta lopullista päätöstä ei ensirekisteröinnin viivästymisen takia ole vielä tehty, on yhteensä 12 kappaletta, joka vastaa 90 000 euron varattua määrärahaa. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että Liikenne- ja viestintävirasto käsittelee kaikki nyt vireillä olevat hakemukset loppuun.

Muutoslain siirtymäsäännös. Valiokunta ehdottaa 23 §:n voimaantulosäännökseen tehtyjen muutosten vuoksi ja saamansa selvityksen perusteella, että hallituksen esitykseen liittyvän muutoslain siirtymäsäännöksestä poistetaan kokonaan sen tarpeettomaksi jäänyt 2 momentti.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Liikenne- ja viestintävaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 171/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaisesta tukemisesta annetun lain (1289/2021) **1** §, 3 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti ja 23 § seuraavasti:

1 §

Sovellettamisala

Tässä laissa säädetään valtion talousarvion mukaisesta tuesta vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankintaa eli ostamista ja pitkäaikaisvuokrausta varten sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamista varten.

Tätä lakia sovelletaan:

- 1) täyssähkökäyttöisen henkilöauton hankintatukeen (*täyssähköauton hankintatuki*), jota haetaan viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022;
- 2) ajoneuvon muuntamiseksi vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamiseen myöntävään tukeen (*muuntotuki*), jota haetaan viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022;
- 3) sähkö- tai kaasukäyttöisen pakettiauton hankintatukeen (*pakettiauton hankintatuki*), jota haetaan viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2024;
- 4) sähkökäyttöisen kuorma-auton tai sähkökäyttöisen perävaunun taikka kaasukäyttöisen kuorma-auton hankintatukeen (*kuorma-auton hankintatuki*), jota haetaan viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2024.

3 §

Täyssähköauton hankintatuen myöntämisen edellytykset

Täyssähköauton hankintatuki voidaan myöntää sellaiselle luonnolliselle henkilölle, joka on vuonna 2022 ostanut tai sitoutunut vähintään kolmeksi vuodeksi vuokraamaan omaan käyttöön-
sä uuden kokonaishinnaltaan enintään 50 000 euroa maksavan aiemmin ensirekisteröimättömän sähkökäyttöisen henkilöauton. ~~Hankintatuki voidaan myöntää myös sellaiselle luonnolliselle henkilölle, joka on vuonna 2021 ostanut tai sitoutunut vähintään kolmeksi vuodeksi vuokraamaan sähkökäyttöisen henkilöauton ja on hakenut hankintatukea sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta ja kaasukäyttöisen kuorma-auton hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasutai etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain (971/2017) mukaan.~~ Tukea ei kuitenkaan

Valiokunnan mietintö LiVM 11/2022 vp

voida myöntää elinkeinonharjoittamista varten yksityiselle elinkeinonharjoittajalle rekisteröitävän ajoneuvon hankintaan.

4 §

Pakettiauton hankintatuen myöntämisen edellytykset

Sähkökäyttöisen tai kaasukäyttöisen pakettiauton hankintatuki voidaan myöntää sellaiselle luonnolliselle henkilölle taikka oikeushenkilölle tai yksityiselle elinkeinonharjoittajalle elinkeinotoimintaa varten, joka on vuonna 2022 ostanut tai sitoutunut vähintään kolmeksi vuodeksi vuokraamaan, tai vuosina 2023 taikka 2024 ostaa tai sitoutuu vähintään kolmeksi vuodeksi vuokraamaan uuden ensirekisteröimättömän sähkökäyttöisen tai kaasukäyttöisen pakettiauton.

5 §

Kuorma-auton hankintatuen myöntämisen edellytykset

Kuorma-auton hankintatuki voidaan myöntää sellaiselle luonnolliselle henkilölle taikka oikeushenkilölle tai yksityiselle elinkeinonharjoittajalle elinkeinotoimintaa varten, joka on vuonna 2022 ostanut tai sitoutunut vähintään kolmeksi vuodeksi vuokraamaan, tai vuosina 2023 taikka 2024 ostaa tai sitoutuu vähintään kolmeksi vuodeksi vuokraamaan uuden ensirekisteröimättömän sähkökäyttöisen kuorma-auton tai sähkökäyttöisen perävaunun tai uuden kaasukäyttöisen kuorma-auton.

6 §

Muuntotuen myöntämisen edellytykset

Muuntotuki voidaan myöntää sellaiselle luonnolliselle henkilölle taikka oikeushenkilölle tai yksityiselle elinkeinonharjoittajalle elinkeinotoimintaa varten, joka on vuonna 2022 muuntanut henkilöauton kaasu- tai etanolikäyttöiseksi.

23 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2022 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2026.

Tällä lailla kumotaan sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta ja kaasukäyttöisen kuorma-auton hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- tai etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta

Valiokunnan mietintö LiVM 11/2022 vp

annettu laki (971/2017). Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan hakemukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2023.

~~Sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta ja kaasukäyttöisen kuorma-auton hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- tai etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain (971/2017) ja vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaista tukemisesta annetun lain (1289/2021) nojalla vireille tulleet hakemukset käsitellään loppuun noudattaen tämän lain säännöksiä.~~

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että vedyn edistämiseen yhtenä liikenteen käyttövoimana etsitään jatkossa toimivia ja tehokkaita ohjauskeinoja sekä kansallisesti että EU-tasolla.*

Helsingissä 26.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Suna Kymäläinen sd
varapuheenjohtaja Ari Torniainen kesk
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Petri Huru ps
jäsen Juho Kautto vas
jäsen Jari Kinnunen kok
jäsen Jouni Kotiaho ps
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula